

פרוטוקול מס' 229

מישיבת ועדת העבודה
יום ב', ד' בטבת תשל"ו - 8.12.1975
בשעה 10.00

בכח:

חברי הוועדה: ש. ארבל - אלמוזלינו - היו"ר

- א. אנטבי
- פ. אמיר
- ל. דיצימן
- ה. זיידל
- ס. כהן
- א. לבנבראון
- ד. לוי
- ח. שמעוני
- י. כהן

- סוזמנים:
- צ. נתנזון - הוועדה המרכזת, ההסתדרות הכללית של העובדים
 - ד. נחמני - האיגוד המקצועי, ההסתדרות הכללית של העובדים
 - גב' י. נחמן - יועצת משפטית, ההסתדרות הכללית של העובדים
 - י. ברק - נציג משרד העבודה
 - א. כפלאוי
 - ש. קרמר - האוצר

סזכיר הוועדה: ס. משולם

רשמה: לאה צ'סנר

סדר-היום: רבנות שכירים בעלי שכר נמוך הנכנסים למעגל הבזקקים להשלמת שכרם על-ידי קצבת סעד - הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת ז. אמיר ומ. כהן

היו"ר ש. ארבל - אלמוזלינו:

פותחת את הישיבה.

אני מקדמת בברכה את נציגי ההסתדרות, חבר הוועדה המרכזת, מר צבי נתנזון, וחבר האיגוד המקצועי, מר דניאל נחמני, והגב' עו"ד יהודית נחמן.

נמשיך היום בדיון בשתי הצעות לסדר-היום, שהועלו בכנסת על-ידי חברי הכנסת ז'ק אמיר ומאיר כהן. למעשה הועלה הנושא עוד בפברואר 1975, והתחלנו אז בדיונים אינטנסיביים בבעיה שכולנו כואבים אותה, ומברנו כי מין הדיון שנמצה את הדיון, נסיק מסקנות ונמליץ המלצות.

שיתפנו בדיונים שלנו נציגי המוסד לביטוח לאומי, אשר הביאו לנו נתונים מאירי עיניים. מר אמיר הביא חומר די מעורבן על המצב בענפי העבודה השונים. נציגי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים, ונציגי ההסתדרות הכללית, מר נתנזון, אמרו שזו סוגיה רצינית והם עובדים על הכנת חומר, והנושא יידון באיגוד המקצועי. הם ביקשו אז שלא נסכם את הדיון, ונציגי ההסתדרות שטרו לעצמם את הזכות להופיע פעם נוספת בוועדה זו.

בענינו לבקשה זו וחכינו עד שההסתדרות תגיש עמדה. כאשר ראינו שהזמן חולף - אני אומרת זאת בכל גילוי הלב - והנה הולכים לקבוע מדיניות שכר לשתיים-שלוש השנים הבאות, חשבתי שלא ייתכן שנושא כזה, שצריך לתפוס את החלק המרכזי במשא-ומתן ובקביעת מדיניות השכר, ועדת העבודה לא תסכם את מסקנותיה והמלצותיה בו, כדי להניחן על שלחן הכנסת. אולי אלה יסייעו גם בידי ההסתדרות במאבקה בתחום זה.

קבענו ישיבה בהשתתפות נציגי ההסתדרות לדיון בנושא זה עוד לפני 10 ימים בתל-אביב, אבל יום אחד לפני זה קיבלנו הודעה, שנציגי ההסתדרות אינם יכולים להופיע, מאחר שבאותו יום עליהם להפגש להתחלת המשא-ומתן עם הארגונים הכלכליים ונציגי התאחדות בעלי התעשייה. לא מצאנו לנכון לבטל את הישיבה וקיימנו בה דיון, כדי לעדכן את עצמנו מבחינת הנתונים לאור ביצוע הרפורמה במס-הכנסה. רפי רוטר מהמוסד לביטוח-לאומי מסר לנו נתונים חדשים, ופרטים נוספים על אלה ששכרם החודשי אינו מגיע ל-1200 ל"י, שהדאיגו אותנו מאד. כן הוא מסר לנו נתונים על שכר המינימום ועל השכר הממוצע במשק, והסתבר שמאז 1974 ועד אפריל 1975 חלה ירידה מ-36% ל-39%, כלומר ירידה של 7%.

באותה ישיבה בחרנו בוועדת משנה בראשותו של חה"כ ז'ק אמיר, אשר נתבקשה על-ידי מליאת הוועדה, להכין המלצות לסיכום הדיון בנושא זה. בינתיים חה"כ אמיר נקע את רגלו וועדת המשנה לא הספיקה להכין את הסיכומים המגובשים.

אני מציעה שנשמע היום את דברי נציגי ההסתדרות, ונבקש מחה"כ אמיר להעלות את ההצעות של ועדת המשנה, ונבקש כאן קווי מחשבה לסיכומים שאנחנו מבקשים שוועדת המשנה תביא לאישורה של מליאת הוועדה.

צבי נתנזון: אני מבקש להודות שניתן לנו להשתתף בדיון היום, וברצוני להתנצל שנאלצנו לבקש דחייה של הישיבה הקודמת, כיוון שמסלחת ההסתדרות עמדה להפגש באותו יום ובאותה שעה עם נציגי התאחדות בעלי התעשייה. אני מקווה שנמצא כאן הגנה מצד חברי ועדת העבודה של הכנסת לחשיבות הדיונים שלנו עם נציגי התאחדות בעלי התעשייה. רצינו לבחון את ההצעות שלהם, ובעקבות זה

צבי נתנזון:

לגבש את ההצעות שלנו לגבי שכר מינימום במסק. ביקשנו דחיית הישיבה בדרך המקובלת. עלי להודיע בדיון היום שמסלחת ההסתדרות עוד לא עשתה כל מה שהיא חייבת לעשות כדי להשתתף באופן מלא בדיון הזה כאן ובמליאת הכנסת, מאחר שאנחנו עומדים לפני דיונים מלאים עם נציגי התעשיינים בראשית החודש הבא.

כבר הופעתי בוועדת העבודה בדיון הראשון בהצעות לסדר-היום של חברי הכנסת אמיר וכהן, במסלחת של ההסתדרות, והדברים נרשמו. אני מחשיב מאד את הערנות והדאגה לנושא שמגלים חברי הכנסת אמיר וכהן. זהיה בפברואר, ואז חשבנו שנוכל לדון על חידוש הסכמי העבודה בתקופה הקרובה ביותר, ונוכל להביא נתונים מלאים בפני הוועדה.

חברי ועדת העבודה של הכנסת בוודאי יודעים, כי עקב המצב הכלכלי במסק, והדברים שנגדמו עקב הפיחות וההתייקריות, קיבלה ההסתדרות החלטה בעלת חשיבות גדולה ביותר, בין יתר ההחלטות, להתחשב במצב המסק ולא לתבוע את חידוש הסכמי העבודה לפני יולי 1975, ואחר-כך הסכימה לעשות זאת בינואר 1976. אם מאריכים את הסכמי העבודה ומחדשים אותם בכל הנושאים, כולל הנושא של שכר המינימום במסק, שאנחנו רואים אותו כיסוד חשוב ביותר, איננו יכולים לדון בו, כל זמן שההסתדרות לא גמרה את הדיונים בהארכת הסכמי העבודה.

דוד לוי: זה לא רלוונטי.

צבי נתנזון: הדברים מאד רלוונטיים.

אני יכול רק להוסיף שבמשך שנה זו לא חדלנו הן בבית ההסתדרות, והן בוועד הפועל של ההסתדרות, לדון בנושא הזה, והעמדות שנקטנו בהן נקבעו לאחר הכל מהעובדה של הארכת הסכמי העבודה.

ברצוני להצביע בישיבה זו על ההתפתחויות לגופו של ענין. ההסתדרות תתבע במשא-ומתן עם נציגי התאחדות בעלי התעשייה ועם המעסיקים השונים, שהדבר נוגע להם, את הגדלת שכר המינימום במסק. ברצוני להודיע ולהסתדרות יש ענין שנושאי השכר יסתדרו במשא-ומתן ישיר בין ההסתדרות לבין המעסיקים, ולא בדרך של חקיקה. הוא הדין גם לגבי שכר המינימום. אנחנו מסתמכים בהחלטתנו על החלטות ועידת ההסתדרות, שכר המינימום במסק צריך שיועמד על שיעור קבוע שבין 50% עד 60% מהשכר הממוצע במסק.

אם מותר לי להגיד זאת כאן, במשך השנה הזאת והשנה הקודמת, היו תביעות ומאמצים בלתי-פוסקים של ההסתדרות להכנס לדיון עם המעסיקים בקשר להגדלת שכר המינימום. אני מבקש שתאמינו לי, שאם הדברים לא התקיימו זה בגלל סירוב התעשיינים להענות לתביעות ההסתדרות.

בפגישה שקיימנו עם נציגי התאחדות בעלי התעשייה באותו יום בו היינו צריכים להיות בישיבת ועדת העבודה של הכנסת, קיימנו דיון ראשון על הקוריים הכלליים. במסמן שפרטם נשיא התאחדות בעלי התעשייה, אברהם שביט, לא מצאנו אף שורה אחת שמתאימה לנושא שכר המינימום. אף על פי כן, אנחנו רואים את התביעה של ההסתדרות להגדלת שכר המינימום כתביעה המרכזית בדיונים שלנו עם התאחדות בעלי התעשייה.

נושא שני שקשור להצעה לסדר היום של חברי הכנסת אמיר וכהן, זכה להערכה ולתגובה שלנו, וברצוני להודיע אותו מחדש. ההסתדרות איתנה בדעתה, כי העובד צריך להתקיים מסכרו, לרבות המענקים עבור הילדים המוענקים על פי החוק על-ידי הביטוח הלאומי.

צבי נתנזון:

עובד שמשתכר מעבודתו אינו צריך להזדקק לתמיכות של מעד. אחד הלקחים של השנה הזאת, בה לא הארכנו את הסכמי העבודה, שתמיכות המעד הלכו וגדלו, ומשקלו של שכר המינימום הלך וירד.

אנחנו מקיימים עכשיו בהסתדרות דיונים לגיבוש המדיניות המקצועית, ואת פרטיה בודאי נדע לאחר שהוועד הפועל יאשר אותה. בכל ההצעות ישנה הדגשה על החביעה לקידום שכרם של פועלי הייצור, וחביעה להשוואת הזכויות הסוציאליות הבסיסיות.

אני מעיד עלי את ועדת העבודה של הכנסת, כי היוזמות השונות במשך השנים האחרונות, לקידום הזכויות הסוציאליות של העובדים, באמצעות תיקונים או שינויים בחוקי העבודה, נתקלו בהתנגדות של התעשיינים, ושל לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים. אנחנו רואים בענין קידום זכויות פועלי הייצור, ובמיוחד קידום שכרם של העובדים בדרגות שכר נמוכות, אחת מהמשימות החשובות ביותר של המדיניות המקצועית.

פה המקום להגיד, כי בדיונים שאנחנו מנהלים עכשיו לקראת גיבוש המדיניות המקצועית, אנחנו רואים את המדיניות המקצועית כחלק ממדיניות ההכנסות. לפיכך יש להחשיב את הדיונים בין ההסתדרות, הממשלה והמעסיקים לגבי המסים, המחירים, הרווחים והשכר.

ברצוני להדגיש, כי בדיונים על העובדים בשכר נמוך - שהפגיעה בהם עקב האינפלציה וההתייקרות היא מהגדולות ביותר ביותר - וכן על העובדים בשכר בינוני, שמתקיימים רק מהשכר, אנחנו שמים דגש מיוחד על כך, שההיה מדיניות שמחלקת את נטל המסים על כל חלקי העם לפי היכולת הממשית שלהם; שיהיה פיקוח על המחירים של מצרכים בסיסיים וחיוניים; שמשכנה הסובסידיות למצרכים בסיסיים; שההיה הגבלה של הרווחים גם בדרג של הייצור, ובמיוחד בדרג של התייור, ובדרג של המטחר הסיטונאי והקמעונאי - ורק אז אפשר יהיה לדון על המדיניות של השכר. אנחנו רואים את הדברים קשורים זה בזה.

ולצטט, ברצוני למסור כאן, שהמחלקה לאיגוד מקצועי מכינה עכשיו את הנתונים לגבי שכר המינימום, והשכר הנמוך בענפי הייצור, לקראת המשא ומתן עם המעסיקים. ברצון נביא את החומר שהמחלקה מכינה לידיעת ועדת העבודה של הכנסת, בנושא השכר בכלל, ובנושאים הקשורים לקידום עובדים בשכר נמוך בפרט.

ג. נתנזון: הביא לכם את עמדת ההסתדרות, יותר נכון את עמדת רוב ההסתדרות.

צבי נתנזון: שנינו מביאים את עמדת ההסתדרות, אני לא מביא עמדה שלי, ואתה עמדה שלך.

ג. נתנזון: שכר המינימום ירד בשנה זו ב-15% ולא ב-9%, לאור ההתייקרויות שחלו במדינה השנה. יש בידי הנתונים. הדבר שבו אני חלוק עם החבר נתנזון הוא בזה, נכון שמנהלים משא ומתן עם התעשיינים, ואני מתאר לי שיעלו במשא ומתן זה את הנושא של שכר המינימום, אבל לא טובטח בשום מקום שהתעשיינים יקבלו זאת. עוד לא טובטח שהם יקבלו את הצעתנו. דבר זה מסודר אותי מאד. הייתי מקבל כל מה שחבר נתנזון אמר כאן, לו היה לי הבטחון שהתעשיינים בפגישתם עם משלחת ההסתדרות יקבלו את התנאי שצריך להיות שכר מינימום מוצע בין 50% ל-60% מהשכר המוצע במשק. הייתי מסתפק ב-50%, אבל דבר זה אינו טובטח.

ד. נחמני:

היות ודבר זה אינו מובטח, חשוב שהכנסת תתן דעתה לענין זה. דבר זה כבר נמשך שנתיים. הסיעות השונות העלו דבר זה בוועידת ההסתדרות לפני שנתיים ועד היום הדבר לא התגשם, למרות שהחלטה בענין זה נתקבלה פה אחד בוועידת ההסתדרות.

כחבר משלחת ההסתדרות אני צריך לתמוך בדברי ידידי וחברי נתנזון בוועדת העבודה של הכנסת, אבל אני מבקש לתת לי זכות להביע דעה יחיד, כי ההסתדרות גם כן מורכבת ממפלגות ומסיעות, וגם בה יש דעות שונות, וגם בתוך המפלגות עצמן יש דעות שונות. אני חושב שבכל-זאת צריך לתת את הדעה על השאלה: האם לחוקק חוק שכר מינימום. אנחנו צריכים לדון בעינינו אם על ההסתדרות להתנגד להביא את החוק הזה לידי מימוש. צריך לחשוב על זה היטב.

אם אמנם השבוע או בעוד כמה שבועות יתחיל המשא-ומתן עם המעסיקים, לדעתי הפעם ההסתדרות לא תצא מתוך עמדת כוח. הפעם תלך למשא-ומתן מתוך התחשבות במצב הכלכלי שנוצר בארץ. ההסתדרות אינה הולכת למשא-ומתן על מדיניות השכר במצב נורמלי. צריך לקחת בחשבון את המצב שנוצר בארץ. גם המעסיקים אינם במצב נוח היום, על-כל-פנים לא כולם, כדי לקבל את הצעת ההסתדרות לשכר מינימום, בעיקר לגבי פועלי הייצור, ובמיוחד פועלי הייצור שעובדים בענף המזון ועוד ענפים כאלה, שם שכר העבודה הוא נמוך.

איני רוצה להכנס כאן לבעיות אחרות, אבל בענפים אלה השכר היה נמוך במשך שנים רבות, ועד היום אינו מדביק את השכר הממוצע במשק. ולא רק זה, הנשים מדביקות את הגברים בשכר הממוצע במשק, וזה מצב עגום.

לכן ברצוני להגיד לידידי צבי נתנזון, כחבר במשלחת ההסתדרות אינני יכול לבקש עוד פעם דחייה. פעם ביקשנו דחייה ונענו לנו, הגיע הזמן לסכם את הדיון בנושא זה.

צבי נתנזון: אתה תשתתף במשא-ומתן.

ד. נחמני: אם הוועדה תפצא לנחוז לחכות עד לאחר סיום המשא-ומתן, כדי לראות כיצד יפול דבר, זה עדיינה. אם לא, אני מציע לחברי הכנסת אמיר וכהן להעלות את הצעתם ולהפסיק בדיון.

הי"ר ש. ארבל: ברצוני להבהיר, בעקבות דברי טר נחמני. בפני הוועדה לא עומדת הצעת חוק שיש לדון בה. כמה חברי כנסת הגישו הצעת חוק והיא מונחת על שלחן הכנסת. היו חברי כנסת אחרים שרצו להגיש הצעות חוק, אבל לא נתנו להם בגלל מסיבות קואליציוניות. בפני הוועדה עומדות לדיון ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת אמיר וכהן. על הוועדה לבחון את הנושא הזה של בעלי השכר הנמוך מכל האספקטים, הסוציאלי, חסיכות הסעד וכו'. חת"כ אמיר כהן הדגיש דבר זה בהגישו את הצעתו לסדר היום בכנסת.

המסקנות של הוועדה, בפנייה שחייבה, תהיינה כלליות וכוללות, ולא תהיינה רק סביב נקודה זו של שכר מינימום. על זה יהיה ויכוח. נרצה לשמוע את דעתה של ההסתדרות, אולי לא היום, מדוע היא מתנגדת לחקיקת חוק בענין שכר מינימום. זו אחת ההמלצות שהוועדה צריכה להכריע בהן: האם היא ממליצה בפני הממשלה לבדוק את האפשרות של חקיקת חוק לשכר מינימום או שאנחנו לא צריכים להמליץ. זה אחד הדברים שהוועדה תצטרך להכריע בהם. על כן חשוב מאוד שנציגי ההסתדרות יסבירו לחברי הוועדה מדוע עוד לא הגיעה השעה לחקיקת חוק כזה. אבל השאלה אינה עומדת כך, כי עדיין אין בפני הוועדה הצעת חוק שעליה לדון בה. אולי ההסתדרות מעדיפה שאלה זו תידון במשא-ומתן עם המעסיקים.

היו"ר ש. ארבל:

ודאי שמדיניות השכר צריכה להיות חלק מהמשא-
ומתן, אבל הייתי בכל-זאת מבקשת לשמוע, מדוע ההסתדרות סבורה שענין
שכר המינימום והצמדתו לשכר הממוצע במסק צריך להשאירו למשא-ומתן ולא
להציע חקיקת חוק.

גב' י. נחמני:

הערה קצרה לדברי החבר נחמני. כפי שבהסתדרות
ישנן מפלגות שונות, כך גם בכנסת יש מפלגות
שונות שמייצגות רשת רחבה ביותר של דעות. עובדה שהיא עושה זאת באמצעות
חקיקה. גם כאשר ההסתדרות נתנה ידה לחקיקה לטובת פועלי הייצור ופועלים
אחרים היא לא דנה בזה בעצמה. בכל מה שנוגע לפיזיונים לעובדים יומיים
בצמידות לעובדים קבועים, ההסתדרות נתנה ידה לחקיקה והפתרון נמצא
באמצעות חוק. כך שזה לא כל כך פשוט.

היו"ר ש. ארבל:

צריך לשאול את מר ברק מי מעכב את החוק. לא
צריך להאשים את חברי הכנסת על כך שאין הסכמה
לחקיקה בנושא זה.

גב' י. נחמני:

עובדה היא, שאם יש היום תמורה בענין שיעור
פיזיוני הפיזורים לעובדים יומיים לפי הוותק,
ובמקום שנועשים העלו את זה לשלושה שבועות, זה נעשה בהסכם העבודה.
אם יש עכשיו שעות קיץ לפועלי בנין, זה לא הושג באמצעות חקיקה, אלא
במסגרת הסכמי העבודה.

ד. לוי:

אם היית שופעת כמה שבחים מחלקים כאן
להסתדרות, לא היית רואה זאת בצורה כזאת.

גב' י. נחמני:

איני מתכוונת לחלק שבחים. ברצוני להצביע
על כך שהיום יש כלים בחקיקה, ואפשר להפעיל
דברים שאינם מופעלים, ולא מפני שההסתדרות אינה רוצה. אם יש מעיף
בחוק פיזיוני פיזורים, ואפשר לחייב את המעבידים להפקיד את פיזיוני
הפיזורים, המצב לאמיתו הוא שלא מחייבים את כל המעבידים להפקיד כל
פיזיוני הפיזורים באיזו קופה, וזה חשוב.

לגבי מפעלים שמצבם רעוע. לא תמיד החוק

פותר את הבעיות, ואין להניח שאם יהיה חוק הכל יהיה בסדר. ההסתדרות
ערה לבעיה זו, ואיננו רוצים שעובדים - כפי שכבר אמר החבר נתנזון -
שכל זמנם מוקדש לעבודה יזרקו לתפיכת פעד.

ד. נחמני:

את ההישגים של ההסתדרות לא אני צריך לסנות
כאן. כל אחד מהיושבים פה יודע את ההישגים
הסוציאליים שההסתדרות השיגה מיום הווסדה ועד היום במדינת ישראל. לא
על זה הוויכוח.

ברצוני להעיר כי במשא-ומתן עם המעסיקים,

הנושא הזה של שכר מינימום הוא אחד הנושאים העיקריים והראשיים. זו
לא הצעת חוק. אולי צריך להמתין עד שהמשא-ומתן יתחיל, כי הפעם צריך
יהיה לסיים אותו מהר מאוד. אולי נוסף על ההישגים הסוציאליים שההסתדרות
השיגה בצליחה להשיג גם דבר זה, ואז דברי צבי נתנזון יוצדקו. איני
סאטין שהמעסיקים יקבלו זאת כל כך בקלות, אבל ייתכן שהוא צודק. אם
חילו שנתיים אפשר להכות עוד 2-3 שבועות.

היו"ר ש. ארבל:

אנחנו רוצים לסייע להסתדרות במשא-ומתן
ובמאבקה.

יעקב ז'ק אמייר:

אני שמח שאנחנו מקיימים היום ישיבה זו.
בעצם זו הייתה צריכה להיות ישיבה מסכמת של
ההצעות, שוועדת המסנה הייתה צריכה להגיע אליהן, כי ועדת המסנה הייתה

יעקב ז'ק אמיר:

צריכה להגיע למסקנות משותפות ולהגישן לוועדה העבודה של הכנסת לסיכום.

כפי שאמרה כבר היו"ר, האמת היא שנבצר מספיק בגלל מחלה לאסוף את כל חברי ועדת המשנה, אבל עמדתי אתם בקשר טלפוני. קיימתי שיחות בטלפון לא רק עם חברי ועדת המשנה אלא גם עם היו"ר הוועדה. מסרתי לה דיווח על המחשבות שמתגבשות בוועדת המשנה. קיימתי שיחה גם עם מר נתנזון והחלפנו דעות, והגענו למסקנה שהמצב שונה היום ממה שהיה צריך להיות.

לפני שאעבור לגופו של עניין, ברצוני לציין בהערכה רבה את מודעותה של ההסתדרות העובדים בכל נושאי העובדים, ובמיוחד בנושא העובדים המשתכרים שכר נמוך במשק. אני יודע את מאבקיכם במשא-ומתן השונים עם המעסיקים והמעבידים בכל הסיגורים ובכל הסטורדים.

ולא רק זאת. לדעתי גם מבחינה פסיכולוגית ספגה ההסתדרות מהלומה קשה, כאשר נשיא התאחדות בעלי התעשייה, מר שביט, פרסם את התכנית שלו באמצעות כל בלי התקשורת. הוא בעצם ניסה ליצור לעצמו תדמית של דואג לפועלי הייצור. והנה, כאשר קראנו את קווי המחשבה שהופצו לאחרונה על-ידי נשיא התאחדות בעלי התעשייה, מי שמבין מה שכתוב בין השורות, לא צריך היה להרחיק לכת כדי לגלות את האמת, שבעצם זו תכנית שנאה לפגוע בתנאים הקיימים, שההסתדרות השיגה אותם במשך עשרות בשנים.

היות ואיננו דנים על תכנית זו ולא על קווי מחשבה אלה, אנחנו צריכים לוטר בפה מלא, שאשרי פועלי ישראל שישנה הסתדרות זו, חזקה או חלשה, וטוב שיש מטגרת כזאת, כי בלי המטגרת הזאת, איני יודע אם ההישג החשוב ביותר לא רק בישראל, אלא בעולם כולו, הנושא של הקביעות, היה קיים.

האמת היא שיש מצב עובדותי במשק, והתעשייה בכללותה מתלבטת על עצם קיומה, אבל יחד עם זאת אסור לנו להתעלם מכך, שהיום בעצם המדיניות היא יותר לעודד את ההון מאשר את העבודה. ואנחנו צריכים לאו דוקא בטעיף השכר לעודד את העבודה לשם עבודה ולשם ייצור; גם אם צריכים את 30,000 בעלי הנכסטים במדינה זו כדי "לחלוב" אותם מכל צד, ולהכאיב להם בצורה הברורה ביותר.

מה אנחנו צריכים בעצם לעשות בהצעה זו ובהטלצות שאנחנו צריכים להגיש? אנחנו יודעים שהטלצות שמובאות בפני הכנסת, הן בגדר הטלצות בלבד, ולא תמיד ההטלצות מובאות לביצוע הלכה למעשה.

יש הרבה מקרים שההטלצות גם מתבצעות. ל. דיציאנו:

בעניין זכויות העובדים במקרים של פשיטת רגל הטלצות ועדת העבודה של הכנסת הקדימה את החוק ב-6 שנים, בתמיכתה בעמדת ההסתדרות. צבי נתנזון:

אני מקווה שלא נצטרך לחכות 6 שנים עד שהטלצות אלה תבוצענה. דוד לוי:

הקשיים הם לא פה. צבי נתנזון:

יעקב ז'ק אמיר: לכן ההטלצות הן חשובות ביותר. יחד עם זאת ועדת העבודה של הכנסת רגישה מאוד לגבי כל מה שמרחש בעבודה ובייצור, ועל כן חייבת הוועדה לדעת להגיש הטלצות מחושבות ואחראיות, שאולי יש בהן כדי להוות איזה שהוא קו מחשבה

יעקב ז'ק אמיר:

או איזו שהיא מדיניות שתשפר את מצבם של רבנות עובדים שמסתכרים שכו נמוך. כאשר אני מדבר על שכר נמוך, הכוונה היא לא להסתפק בשכר מינימום, כי יש שכר מינימום שיש לו הגדרה ברורה ביותר, ויש גם מה שנקרא שכר נמוך.

לכן בהצעות שעל ועדת המסנה להגיש, אנחנו מנהירים בצורה משמעותית, מה עלינו לעשות בנושא של חוק שכר מינימום, ומה יש לדעתנו לקבוע כשכר נמוך במשק.

באחת הישיבות האחרונות הכאתי נתונים על המצב במשק. אחסול סיירת בשני מפעלים בדימונה: בסיבי דימונה ובסכו דימונה, וחשכו עיני כאשר ראיתי את טבלת השכר, גם השכר ההתחלתי וגם השכר אחרי כמה שנות עבודה. שאלתי שם נערה בת 18 שעובדת 8 שעות מבלי לזוז מסקופה (ל. דיצ'אן: בת 18 צריכה להיות בצבא ולא בפאצ'ל). האמין לי שריחמתי עליה שהיא צריכה לשבת שם ואינה משרתת בצבא, שם הייתה מתפתחת הרבה יותר טוב. יש בעיות לגבי הליוכה לצבא, ולא תמיד הבהורה עצמה אשמה בזה. יחד עם הפרטיה אינה מגיעה ליותר מ-1000 ל"י לחודש. אנחנו כאן יודעים שבאיזורי פיתוח יש הנחה במס-ההכנסה, פירושו שהיא אפילו לא הגיעה למס שולי.

סיבי דימונה הוא מפעל רציני ביותר, ולולא היו לו חובות יכול היה להרוויח 2 מליון ל"י בחודש. השכר החודשי הזה כבר כולל את תוספת היוקר של אוקטובר של 12.9%, והשכר ליום הוא בסך-הכל 36.90 ל"י, ואחרי 13 שנה הגיעו לשכר מינימום של 52.82, ל"י ליום. אינני מדבר כאן על עובדי השירותים, כי לא כל אחד יכול לעבוד בייצור. יש בשירותים עובדים בריאים ומבוססים שאפשר היה להעביר אותם לייצור, אבל יש צורך גם בעובדי שירותים. אני כבר לא מדבר על התנאים הסוציאליים שאינם שווים בין שני המיגזרים האלה. אני מדבר על כך שמשחרדי צה"ל, כאשר מציעים להם תנאים כאלה, אינם מוכנים ללכת למפעלי תעשייה. בשביל מה? הם צריכים לשלם 700 ל"י שכר דירה לחודש, גם אם גרים באילת או בדימונה. גם אם יש מאושרים שקיבלו 95,000 ל"י טשכנתא לדירה, הם צריכים עוד 50,000 ל"י בשביל להתחיל. זה אבסורד. יש עוד דברים כאלה שמפאת כבודה של הרוועדה אינני רוצה להביא אותם עכשיו. כך לא נוכל ליצור עם עובד שירצה לעבוד בייצור, לפנות שנשיא התאחדות בעלי התעשייה, אגדהם שביט, מדבר על ייצור ועל סחן תנאים.

בהזדמנות אחרת הסברתי בצורה ברורה ומוחשית, שמבחינת הפיצויים אינני מודאג לא במיגזר הממלכתי ולא במיגזר ההסתדרותי, שם מגיעים לחודשיים אחרי ותק סטריים. הבעיה היא במיגזר הפרטי, שם עובדים 30 ואפילו 40 שנה ונשארים עובדים בשכר יומי. הבאתי דוגמה של בעל מקצוע מעולה שעובד 40 שנה במקצועו ועד היום הוא מקבל שכר יומי.

א. אבטבי: עוד יש דברים כאלה? מה עושה ההסתדרות?

יעקב ז'ק אמיר: היא עושה מה שהיא יכולה במסגרתה היא, אבל ישנם עוד מפעלים שאינם מאורגנים בהסתדרות. אינני מדבר פרגע על שכר מינימום, אלא על תנאים סוציאליים.

האזנתו בקשב רב לדבריו של החבר נתנזון. הייתי מסכים אחר בכל מה שהוא אמר, לו הייתי יודע שההסתדרות הולכת עכשיו לפשא-וטתן ומשיגה, כפי שאמר החבר נתנזון, הישג בנושא של שכר מינימום. אז הייתי שואל שאלה אחת בלבד: האם אותם אלפי העובדים שאינם מאורגנים בהסתדרות, והם עובדים בכל מיני מקומות, האם ההסתדרות תגיע אליהם? (צבי נתנזון: יש צו הרחבה). אנחנו יודעים שצו הרחבה אינו מגיע תמיד לכל אחד.

היו"ר ש. ארבל:

התיקון של הסכמי העבודה הקיבוציים בא להבטיח דברים אלה.

דוד לוי:

זה רק סוגר את הבעיה הזאת.

יעקב ז'ק אמיר:

עלינו לשחרר את ההסתדרות, שכל החתמושה שלה הלך לשכר מינימום. אין שום סיבה לזה.

ל. דיציאן:

אז מסכים לחוק.

יעקב ז'ק אמיר:

לי אתה אומר זאת? אני הגשתי הצעת חוק עם חת"כ ארבל עוד לפני שנה. חת"כ ארבל הגישה הצעת חוק כזאת עוד בכנסת הקודמת. אנחנו יודעים מה קורה עם הצעת חוק בכנסת, כאשר הקואליציה אינה רוצה בו.

ההמלצה העקרונית של הוועדה המחייבת חסימת חוק שכר מינימום יש לה חשיבות עליונה. לדעתי אנחנו צריכים להגייע גם לזה.

בקשר להמלצות האחרות של הוועדה. אנחנו קראנו בעצם את כל הדוחות והמחקרים שיצאו לאחרונה בנושא זה. ברצוני לציין לשבח במיוחד את המוסד לביטוח לאומי. בנושא זה הוא עדכן אותנו בצורה שוטפת על ההתפתחויות השונות במשק. איני מסכים עם החבר נחמני, כי כאשר הוכר שכר מינימום במשק, שבאפריל 1972 נקבע בגובה של 25%, ואז אחוז שכר המינימום מהשכר הממוצע במשק היה 0.44%, הוא טיפס ועלה באפריל 1974 לדרגה הגבוהה ביותר של 46%. בנובמבר 1975 הוא ירד ל-39%. אלה נתונים שקיבלנו מהמוסד לביטוח לאומי ואפשר לסמוך עליהם. הירידה של 7% לעומת עליה של 6% שהיתה צריכה להיות, מדאיגה מאד.

ד. נחמני:

בעצם בעקרון אתה מסכים אתי, אבל לא לגבי העובדות.

היו"ר ש. ארבל:

בחוק זה כלולים ה-6%

יעקב ז'ק אמיר:

זה מעודכן עד נובמבר 1975. לכן לדעתי יש היום חשיבות עליונה שנציגי ההסתדרות ישתכנעו שיש צורך בהמלצה לחסימת חוק שכר מינימום, שהוא יהיה צמוד באופן אוטומטי לשכר הממוצע במשק. לא צריך שהנושא הזה יעסיק כל הזמן את מוסדות ההסתדרות בריצה אחרי שכר מינימום. בפדינה שלנו יש להסתדרות מעל ומעבר תפקידים בעלי חשיבות עליונה; עליה לטפל בנושאים בסיסיים, וצריך לשחרר אותה מהדאגה לשכר מינימום כל פעם שדנים על הסכמי עבודה.

כטובן שאנחנו לא נמליץ על חסימת חוק שכר מינימום ללא הסכמתה של ההסתדרות, כי כולנו כאן חברי הסתדרות ולא נפעל בניגוד לה. לא צריך להחליש את ההסתדרות אלא לחזק אותה ככל האפשר.

ברשות היו"ר ברצוני להביא לטליתא ועדת העבודה את עיקרי המחשבות של ועדת המשנה, אם כי הדברים עוד אינם סופיים. עוד נצטרך לדון בכך ולנסח את ההמלצות כפי שצריך.

מחשבה ראשונה, יש צורך להמליץ בפני הממשלה, שכל נושא התמיכות הממשלתיות שכל מקור שהוא ירוכז במשרד אחד. (היו"ר ש. ארבל: איפה זה ירוכז?) איננו אומרים איפה. איני חושב שאנחנו צריכים להגיד איפה לרכז זאת. אנחנו מחוים דעה לגבי הריכוז. בחוק עמי אני חי, ואני יודע שיש לפעמים משפחה שמזרימים אליה כספים מסקורות שונים, והאחד אינו יודע מהשני. גם מבחינה חברתית זה לא טוב.

היו"ר ש. ארבל:

אם הייתם אומרים שצריך לרכז זאת בביטוח הלאומי, הייתי מבינה.

יעקב ז'ק אמייר: לא אמרנו שלא. כאשר נביא את ההמלצה של ועדת המסנה, נשאיר לך את הזכות להציע לרכז את כל התמיכות במוסד לביטוח לאומי.

ה. זיידל: אני תומך בהצעה שיש לרכז את כל התמיכות במוסד לביטוח לאומי.

יעקב ז'ק אמייר: אני רק מביא את קווי המחשבה של הוועדה, שום דבר עוד לא סוכם.

מחשבה שניה, לחזק באופן משמעותי יותר את התמיכה בשני הילדים הראשונים במשפחה. אנחנו יודעים שרבות ילדים קיבלו תמיכה מחוזקת בעקבות הרפורמה במסים, ובעקבות המדיניות הכלכלית שנקבעה לאחרונה. כן אנחנו יודעים שפתרנו בעיה חשובה ביותר, על-ידי זה שהצמדנו את התמיכה לילדים לתוספת היוקר המשולמת במשק. בכל-זאת אנחנו חושבים שיש מקום לחזק את התמיכה לשני הילדים הראשונים. כמובן שאנחנו נלווה את ההמלצה הזאת בדברי ההסבר הדרושים.

הינ'ר ש. ארבל: אני מקווה שאלה רק מחשבות, כי יש לי מה להגיד בענין זה.

יעקב ז'ק אמייר: אלה רק מחשבות, ואם זה בהתאם לתיזה או שזה אנטי-תיזה, על כך נצטרך עוד לקיים דיון רציני. לפעמים רצוי לקיים דיון רעיוני בקשר לדברים שמציעים, ולא רק לקיים דיון הכליתי.

מחשבה נוספת, אני יודע שוועדה זו אינה מטונה על ענין תוספת היוקר. אבל ועדת העבודה של הכנסת יכולה בהחלט להגיע למחשבה בנושא זה על-סנה לחזק את השכבות החלשות בחברה הישראלית, ובמיוחד בעלי השכר הנמוך במשק. אנחנו ממליצים לקבוע שתוספת היוקר תהיה תוספת בסכום אחיד לכל המפרנסים. אינני רוצה להרחיב את הדיבור על זה עכשיו. בזמן הדיון נצטרך לתת דעתנו גם על זה.

ל. דיציאן: אולי בכל-זאת תטביר למה אתם ממליצים על כך.

יעקב ז'ק אמייר: אנחנו חושבים שאם אנחנו נשלם תוספת יוקר בסכום קבוע ולא לפי אחוזים, יכולים לחזק בצורה הרבה יותר משמעותית את בעלי השכר הנמוך. ברצוני להטביר את עיקרי המחשבה הזאת. נניח שהיום קבעו תוספת יוקר עד גבול של 4,500 ל"י לחודש. דיברתי על ענין זה עם החבר פשל, בקשר לדיננים על מדיניות השכר. לדעתי, אם הסכום הפכסופלי שעליו משתלמת תוספת יוקר נקבע כ-4,500 ל"י, לא צריך לתת סכום שווה על כל הסכום, אלא יש לחלק אותו לשלושה חלקים. על 1,500 ל"י הראשונים יתנו אחוז סטויים; על 1,500 ל"י השניים יתנו 25% פחות, ועל 1,500 ל"י השלישיים יתנו 50% פחות. בצורה כזאת נחזק בצורה משמעותית את כל השכבה שמסתכרת עד 1,500 ל"י לחודש, מבלי לפגוע בשכבות האחרות, כאשר גם הם לגבי 1,500 ל"י הראשונות מקבלים את סלוא הסכום.

הינ'ר ש. ארבל: בענין תוספת היוקר הייתה ועדת זוסמן שהציעה הצעות, ויש הסכם ל-4 שנים בתמיכתה של ההסתדרות, כי גם היא מצאה שלא צריך מדי פעם בפעם לחזור לדיון על תוספת היוקר. אני מציעה לא להתערב בנושא זה, כי זה מסמכותה הבלעדית של ההסתדרות.

צבי בתנזון: כל נושא השכר הוא בטפחותה הבלעדית של ההסתדרות. (הינ'ר ש. ארבל: מה פירושו?) אנחנו לא מדברים על השכר כרגע, אלא מדברים על תוספת היוקר. זו מסכותה הבלעדית של ההסתדרות והכנסת אינה יכולה להציע הצעות בנושא זה.

צבי נתנון:

לאחר שיש הסכם בענין תוספת היוקר, והיתה הרגעה רוחות, שמנעה התדיינות ותביעות בעניני השכר גם של העובדים וגם של המעסיקים, אני מציע להתייחס בהסלחות שלכם לענין תוספת היוקר. היה מקרה אחד נכון, שבו קבעה ההסתדרות בסגרת מדיניות השכר סכום אחד לכולם. יכול להיות שההסתדרות תעשה זאת מדי פעם בפעם, אבל לא צריך לקבוע זאת בסגרת כשיטה, אם במדיניות כזאת או אחרת. אני מציע בנושא תוספת היוקר לא לכלול שום הצעה.

יעקב ז'ק אמייר:

בראשית דברי אמרתי, שאלה קווי מחשבה בעיקר, והם הובאו לכאן בעיקר כדי שנציגי ההסתדרות

הנוכחים ישמעו אותם.

דוד לוי:

זה עוד לא אומר שהם מקבלים זאת.

יעקב ז'ק אמייר:

ודאי שלא. אותו קו מחשבה יכול להיות גם בנושא המדיניות המקצועית ותוספת השכר. (צבי נתנון: זה ישנו). אני שמח שזה ישנו ואשמח אם זה יתבצע.

הי"ר ש. ארבל:

בסיכומים שלנו יכולים לציין בהערכה את פעולתה של ההסתדרות, שהחליטה פעם על תוספת זו, דבר שהיה בו כדי להקטין את הפער. זה רמז די ברור.

צבי נתנון:

הדגשתי זאת בדברי בדיון הקודם.

י. ז'ק אמייר:

כל מה שאני מציע אלה קווי מחשבה, והחברים ששוחחתי אתם בטלפון אמרו לי, כי במרבית הדברים הם מזדהים, אבל נצטרך לקבוע מסגרות להסלחות. בדבר אחד היו חברי ועדת המסנה בדעה אחת, להמליץ על חקיקת חוק שכר מינימום.

ה. זיידל:

הוועדה יכולה מטעמה להציע הצעת חוק.

י. ז'ק אמייר:

אדרבא, אז במקום הצעות החוק הפרטיות שלנו, תהיה הצעת חוק מטעם הוועדה. אנחנו רוצים להמליץ על חקיקת חוק שכר מינימום, שיהיה היום בגובה של 55% מהשכר הממוצע במשק לשכיר, והצמדו לתנודות השונות שיש בשכר הקבוע, אשר מחפסטים מדי פעם בפעם על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

כאשר אנחנו מדברים על שכר מינימום טובן שזה בעד מישרה מלאה, כדי לפגוע טענות שלפעמים עובדים רק חצי מישרה, ברור שאז זה צריך להיות בהתאם.

כפי שאמרתי בראשית דברי אנחנו מבדילים בין שכר מינימום לבין שכר נמוך במשק. לדעתנו אנחנו צריכים להמליץ שהשכר הנמוך במשק יהיה יותר גבוה ב-15% עד 20% משכר המינימום. כמובן שנצטרך להסביר מדוע הגענו למחשבה כזאת, ואין ניתן לבצע הצעה זו הלכה למעשה. אין ספק שנציגי ההסתדרות יכולים להשכיל אותנו בדברים אלה, ואולי יש דברים שנעלמו מעינינו.

מחשבה נוספת, שמדיניות הסעד שתיקבע על-ידי הממשלה, וקיצבת הסעד לא תעלה על השכר הנמוך המשולם במשק. וזה מתוך הנימוק העיקרי, שאין להשלים עם העובדה, כי עובדי כפיים העובדים לפחות 200 שעות בחודש יזדקקו להשלמה כל שהיא על-ידי קיצבת סעד.

גב' י. נתנון:

15% או 20% יותר גבוה מהשכר הנמוך או משכר המינימום?

י. ז. אמיר: אני כרגע מדבר על השכר הנמוך, אבל יכול להיות שזה צריך להיות ביחס לשכר המדינתי. אני מודה על הערה זו שהיתה במקומה.

עכשיו אני עובר לנושא עדין, שעלול להקפיץ אנשים רבים. אנחנו חושבים שאחת מסקנות הרפורמה של ועדת פרופ' בן-שחר היא אחת ההשלכות המתקדמות ביותר, וכונתי לנושא של מס-הכנסה שלילי. הצעתנו היא לבדוק מחדש את טיבה של ההמלצה הזאת, ואולי לחזור לזה שבמשק הישראלי ינהיגו מס-הכנסה שלילי, כי בעצם אנחנו יודעים שמס-הכנסה שלילי זה דבר הרבה יותר מכוון לעובדים השכירים מאשר כל מענק או עזרה ממסלית אחרת. לא נכנסתי לפרטים, כי החברים היושבים כאן יודעים למה הפורוזה, אבל נצטרך בענין זה לקיים דיון מעמיק.

גב' י. נחמן: גם בזה יש משום השלמת ההכנסה.

י. ז. אמיר: המלצה נוספת מיועדת אך ורק לחושבי איזורי הפיתוח, או בכלל איזורים מרוחקים מרכז הארץ. אנחנו יודעים שהיום באיזורים כמו קריה-שמונה בצפון ואילת בדרום, האוכלוסיה משלמת עבור אותם המצרכים הרבה יותר מאשר משלמים במרכז הארץ. לדעתנו ניתן להמליץ בפני הממשלה, שבאמצעות משרד המסחר והתעשייה יתנו לחושבים באיזורים המרוחקים מרכז הארץ תוספת יוקר ספציפית לכיסוי היוקר במקומות מגוריהם.

אני יודע שזו בעיה קשה ביותר. יכולים לומר שבאיזורים אלה יש הנחה של 3% עד 7% במס-הכנסה, וזה אולי פותר גם בעיה זו, כי אין זה הזמן המתאים להתמקח על הנחות נוספות. אנחנו חושבים שבכל-זאת אנחנו צריכים להמליץ בנושא זה, כי לא ייתכן לקבוע מדיניות של פיזור האוכלוסיה, בלי לתת חסויות לתכאובים השונים הקיימים בעיקר בגלל המרחקים הגדולים.

הנושא הזה של יוקר התחיה באיזורי הפיתוח המרוחקים מרכז הארץ זו בעיה קשה וטובתה, אבל לדעתי ועדה העבודה של הכנסת חייבת לתת דעה עליה, כי זו טרגיה שעולה מדי פעם בפעם בדיונים של הוועדה.

בדיון על הצעות אלה ודאי יעלו דברים נוספים, אבל עלינו לזכור להמליץ בפני הכנסת בדברים שיש בהם קודם-כל כדי להעלות בציבוריות הישראלית את הבעיה של השכר הנמוך במשק; הבעיה של עובדי הייצור לעומת עובדים אחרים.

בטוגרטים ברצוני להעיר, כי בדקתי את השכר ההתחלתי בשירותים. השכר בעיריות אינו גבוה יותר מאשר השכר ההתחלתי בייצור, רק התנאים הסוציאליים שונים. באחת הישיבות הבאתי דוגמה של השכר המשתלם בעיריה אחת.

אלה קווי המחשבה שלנו. אשמח מאוד לשמוע את דעה החברים, ואני מקווה שנוכל להגיע להסלאת משותפת.

דוד לוי: אני רוצה קודם-כל לברך את חברי הכנסת אמיר וכהן על יוזמתם הברוכה. טבעי הוא שאני חברי כנסת בוועדת העבודה דגישים לבעיה זו, כי הם סבטאים בזה את הציבור הספציפי ששלה אותם לכנסת. אני חושב שהצעה זו היא כוונת המציאות שלנו היום. איני חושב שאני מפרז אם אומר שזה בא לתקן עוול סטטיים. זו הכוונה בתגובה שלנו כאשר מדובר בעובדי הייצור ובעובדי כפייה, וכאשר ישנה אוירה שבה מנסים להעזר בטכטיסטיקה סטטיית, כאילו העובדים בישראל אינם מגיעים לאותה תפוקה הדרושה בהשוואה עם הייצור באירופה או בארצות אחרות. מדובר באנשים שהם העובדים העיקריים במשק שלנו, עובדי הייצור, ומשום-מה דוקא הם הטורפים ביותר.

דוד לוי:

אני תמים דעים עם יו"ר הוועדה, חה"כ ארבל, שנהמלצות שלנו אנחנו צריכים לעמוד על תיקון עוול, ואנחנו יכולים לסייע בידי ההסתדרות במאבקה, אבל מצד שני איני יודע אם אנחנו צריכים לעמוד על ההתנגדות לחקיקת חוק. הזמן טובה כי לכל הדעות חקיקת חוק בנושא זה חסייה להסתדרות. בזה אין לי צל של ספק. והנה אומר לנו החבר נתנזון שנועידת ההסתדרות האחרונה הועלה הנושא הזה והתקבלה המלצה. אני מסכים עם מר נחמני שההצעה נחקבלה פה אחד ולא היו מתנגדים, אבל עובדה שעד עכשיו ההמלצה הזאת לא הגיעה לכלל ביצוע.

אין לי שום אשליות לגבי המשא-ומתן שיתחיל עם המעסיקים בראשית החודש הבא. שמענו על התכנית היפה של נשיא התאחדות בעלי התעשייה, שלא כללה את הדבר האלמנטרי ביותר, ולכן זה טעמיד בספק את כל התכנית בעיני בכל-אופן. איני יודע אם תצליחו להגיע אתם להסכם בענין שכר מינימום. איני יודע אם אנחנו צריכים לעמוד מן הצד ולהתבונן אם תצליחו להכניס זאת במשא-ומתן או לא. אולי ההמלצות שלנו יכולות לסייע לכך. אני יודע את הרגשות של חברי ועדת העבודה, אלה שנמצאים כאן וגם אלה שאינם, לנושא השכר. גם אם ההמלצות שלנו תהיינה מכסיפוליות ולא סינימליות, אנחנו כחברי כנסת יודעים מה ערכן, כל זמן שאינן יכולות לבוא במקום חוק.

הייתי מבקש לשמוע מנציגי ההסתדרות, אולי לא היום, אלא בישיבה אחרת, מה סידת העזרה של הסיעות השונות לגבי הצעת החוק הספציפית הזאת? ייתכן שאם יהיה חוק זה ימנע קשיים נוספים מההסתדרות במאבקה. העובדה ששנתיים העניין לא זז אומרת דרשני. אולי אתם חייבים לדון עוד פעם בסוגיה זו. אני מבין שהוועדה המרכזת קובעת עמדה לגבי מדיניות השכר של ההסתדרות ומצמצמים על כך. אם אנחנו בעד או נגד, זה דבר אחר. אם לא ייגמר הדיון בנושא זה של שכר מינימום, אני חושש מאד שבהנהגת השכר הסלקטיבי יהיה משום עוול גדול שנעשה אי-פעם לשכבות רחבות וטלשות במדינה. החזק יחזיק מעמד; החלש אין לו חוק שיגן עליו.

איני רוצה להתסיחם עכשיו לכל ההצעות של חה"כ אמיר, שלדעתי הן מהפכניות מבחינה פוזיאלית, ואני תוסך בהן בשתי ידי. אבל אני יודע שיש סיגבלות. יהיה לחצים על היו"ר לתקן פה ולתקן שם.

אני הושב שאם נציגי ההסתדרות היו דנים ומכריעים בסוגיה זו, היו עושים לעצמם - בטיוע הוועדה הזאת - שירות גדול מאד בעזרה לשכבה המקופחת הזאת, שזקוקה לעידוד ולעזרה שלנו.

א. לבגבראון: אני בהחלט בעד זה שאם המדיניות המקצועית נשאיר להסתדרות. אבל אין זה אומר שהכנסת או ועדה של הכנסת אינה יכולה לתת את דעתה על הנושא של הבטחת הכנסת מינימום לעובדים. זה בתחום תפקידיה של הכנסת. לכן ברצוני לברך את חברי הכנסת שהעלו את הנושא הזה, ובקווים הכלליים אני מקבל את ההמלצות שהובאו כאן.

היו"ר ש. ארבל: אלה עוד לא המלצות, רק מחשבות ראשונות.

א. לבגבראון: קווי מחשבה מול קווי המחשבה של התעשיינים. ברצוני להתרכז בשלוש נקודות, שלועתי צריך לעמוד עליהן. אני יודע שאיננו מתכוונים להכנס לדיון כולל במדיניות המקצועית של ההסתדרות.

לגבי שכר מינימום אני בהחלט בעד זה שהכנסת תחוקק חוק. איני מקבל את הטענה שגם חוק לא יעזור. צריך להשתדל לבצע חוקים. אני יודע על הרבה הישגים של ההסתדרות ששימשו יסוד לחוקים של הכנסת. צריך להרחיב את התחיקה בנושאים אלה כדי להבטיח הישגים מסויימים. אני יודע איך מאבקים מסויימים יכולים לפגוע בפועלים.

א. לבנבראון:

במידה שזה יתפך לחוק יהיה יותר קשה. לכן גם אני מתקשה להבין את התנגדותה של ההסתדרות לחקיקת חוק. צריך שוועדת העבודה תמליץ על זה, וצריך למצוא דרכים שהפועל והעובד יוכל להתקיים משכרו ולא יהיה זקוק לתמיכת מעד. זה ייעשה על-ידי החוק, ואני משתומם שההסתדרות אינה תומכת בזה.

נראה לי שגם ענין הסובסידיות צריך למצוא ביטוי בהמלצות שלנו, כי זה קשור עם הבטחה שכר מינימום. אני מציע שוועדת העבודה תמליץ לשמור על פטרי הסובסידיות למצרכים חיוניים כדי להבטיח הכנסת מינימום לקיומו של הפועל.

אני יודע שעוד לא עומדים לשנות את ענין חוספת היוקר, ולא נכנס לוויכוח. חוספת היוקר משלמים בעד העלאה היוקר ולא ביחס לשכר. אמנם משפחה עם 4 או 6 ילדים מקבלת 5% או 10% בהתאם לשכר; אבל יוצר משפחה עם 2-3 ילדים שמשפחה 3000-4000 ל' לחודש מקבלת פני כמה חוספת יוקר. זה לא מוצדק. צריך למצוא דרך שתוספת היוקר תגיע לאלה שזקוקים לה.

אלה הדברים שרצייתי להשמיע באזני נציגי ההסתדרות.

ה. זיידל: לרשותו של העובד בעצם עומדים שני דברים שאינם סותרים זה את זה. דבר אחד, זו ההסתדרות עם ההטבות הקולקטיביים; והדבר השני, התחיקה הסוציאלית. שניהם באים להשלים אחד את השני ולהיטיב את מצבו של העובד. מדי פעם בפעם אנחנו טוביירים את התחיקה הסוציאלית, ואין בזה סתירה.

הבעיה המרכזית היא, האם החוק של שכר מינימום יהיה חוק במסגרת התחיקה הסוציאלית, שיבוא להיטיב עם העובד, או כפי שההסתדרות חושבת, שיותר טוב להשאיר זאת להסכמי העבודה הקיבוציים.

אם היום הסתמכו כאן על הדו"ח של המוסד לביטוח לאומי, לצערי אני יכול לקבוע בוודאות שעד כה ההסכמים הקיבוציים לא פתרו את הבעיה. אנחנו יכולים למצוא בפרוטוקולים שההסתדרות החליטה לא פעם על העלאה שכר המינימום במשק. יש החלטה על 50%, על 55% והיתה גם הצעה על 60%. לעומת זאת אנחנו רואים שיש ירידה בשכר המינימום. אני מדבר לא על השכר ההתחלתי ולא על השכר הנטו. ברצוני לדבר רק על שכר המינימום.

כל זמן שההסתדרות לא תשכנע אותנו שתחיקה עלולה להזיק, אני בעד זה, אלא אם ההסתדרות תוכיח לנו, שיש להשאיר זאת למשא-ומתן להסכמי העבודה הקיבוציים. אני אומר זאת סתוך הנסיון, לצערי הרב... לדעתי ההסתדרות צריכה להיות בעד תחיקה.

בשנת 1970 הגישו לנשיא מיליון תכנית כלכלית בארה"ב, והיו שם הצעות שונות, והם הגיעו למסקנה שעל-ידי הטבת מצבם של פועלי התעשייה אפשר להגביר את התפוקה ולעודד את פועלי התעשייה. הוא דחה כל מיני הצעות שקיימות היום אצלנו במשרד האוצר, שבאו להקטין את הסעד כדי שהעובדים לא יזדקקו לתמיכות מעד. להיפך, הוא רצה להגדיל את השכר לפועלי התעשייה. אנחנו נחשבים למדינה נאורה, ואיני יודע לפה לא נעשה כך גם אנחנו.

אני יודע שזה לא כל כך פשוט. מבחינה זו היו דינויים שונים, ואם איני טועה, היתה בזמנו המלצה של אחת הוועדות בהסתדרות לפען תחיקה בנושא של שכר מינימום. הוועדה היתה בעד חוק. אני מבקש שתבדקו זאת.

צבי נתנזון:

בדקתי זאת, ההמלצה היתה נגד חקיקת חוק.

ה. זיידל:

נראה לי שלא נגסור את הדיון היום, כי רצוי לשמוע מה דעת התעשיינים, וכן מה דעת הממשלה בעניין זה. כל זמן שההסתדרות לא שכנעה אותי, כחבר ההסתדרות והוועדה המרכזת, שלא טוב שיחיה חוק שכר מינימום, אני בעד זה, ואמליץ שזה יהיה במסגרת תחיקה מוציאלית שבאה להיטיב את מצבו של העובד.

הייתי מבקש סדר נתנזון להביא לנו לישיבה הבאה נתונים על 82,000 משפחות השכירים שנזקקות לתמיכות מעד. כמה מהם עובדי תעשייה - אם לא רובם - וכמה מהם עובדים אחרים. יש בכך חשיבות רבה. זה המספר שקיבלנו מהסתדרות העובדים הסוציאליים, ש-82,000 משפחות זכאיות לקבל תמיכות מעד.

היו"ר ש. ארבל:

הם דיברו על 82,000 שכירים ולא משפחות. רבים מהם אינם מטמשים את הזכות לקבלת מעד. מכאן הדאגה לקביעת שכר מינימום מסנו יוכל העובד להתקיים ללא תמיכת מעד.

פ. כהן:

אין לי מה להוסיף על דברי החברים שקדמו לי בקשר לשכר מינימום. ברצוני לעמוד רק על עניין תוספת היוקר, וכאן לדעתי ח"כ אמיר קלע לעניין.

לפני 3 שנים, עוד לפני היותי חבר כנסת, הטרידה אותי מאד הבעיה הזאת. אז נבחרה ועדת זוסמן שהיתה צריכה לתת דעתה לבעיה זו. לדאגוני איני יכול להשלים עם הצעות ועדת זוסמן בעניין תוספת היוקר. עובד שמשתכר 2000 ל"י לחודש, אם קובעים תוספת יוקר של 10% הוא יקבל עוד 200 ל"י. אם יש לו 6 ילדים ותוספת היוקר משתלפת גם על קיצבת הילדים יקבל עוד 100 ל"י. סך הכל 300 ל"י לחודש נוספות. לעומת זאת שכיר שמשתכר 4000 - 3000 ל"י לחודש, הוא יקבל תוספת יוקר של 300 עד 400 ל"י לחודש. יש להניח שהעובד שיש לו 6 ילדים אשתו גביה ואינה עובדת; ואשתו של השכיר שמשתכר 3000 או 4000 ל"י לחודש, אשתו נדאי עובדת ומשתכרת עוד 2000 ל"י לחודש.

גב' י. נחמן:

התוספות לילדים משוחררות מסס.

ל. דיצימן:

עובד שמשתכר עד 2000 ל"י אינו משלם מס-הכנסה.

פ. כהן:

בכל-זאת הפרש ביניהם הוא גדול מדי, גם אם עד 2000 ל"י אינו משלם מס-הכנסה. תוספת היוקר מלכתחילה היתה מעוותת לגבי משפחה מרובת ילדים. כדאי לבדוק עניין זה של תוספת היוקר בצורה רצינית ולהביא המלצות. אני יודע שהמלצות אינן מחייבות ביצוע, אבל אולי אפשר להגיע לכך שוועדת זוסמן תשב עוד פעם ותשים לב לבעיה זו, כי היא אחד היסודות לעיוותים שהולכים וגדלים.

ל. דיצימן:

לא הייתי משתתף בדיון הזה, לולא התעוררה בעיית תוספת היוקר. איני מסכים לא לדברי ח"כ אמיר ולא לח"כ כהן. תוספת היוקר באה להבטיח בסידת האמשר את השכר הריאלי של העובד, ולא להצב אם הוא מרוויח 1000 או 2000 או 5000 ל"י לחודש. ועדת בן-שחר באה לתקן אבסורד שהיה קיים עד 1.4.74, כאשר קיבלו תוספת יוקר רק על 750 ל"י הראשונות, למרות שהשכר הממוצע במשק כבר היה למעלה מ-1000 ל"י. אחר-כך העלו את התקרה לתשלום תוספת יוקר ל-1000 ל"י, למרות שהשכר הממוצע במשק ב-1.4.74 היה 1580 ל"י לחודש. זאת אומרת, ששילמו אז תוספת יוקר על מחצית השכר הממוצע במשק. התוצאה למעשה היתה שהכנסה הנקיה של העובד הממוצע ירדה מיום ליום עם העלאת תוספת היוקר. כל כמה שתוספת היוקר עלתה ירדה אוטומטית הערך של השכר 16/.

ל. דיציאן:

הריאלי וההפרשיות של השכר. ועדת בן-שחר החליטה לבטל את האבטנרד הזה, בעיקר שב-1974 הבענו לטו-הכל תוספת היוקר קרוב ל-40%, ואחרי זה הגיעה תוספת היוקר ל-56%. ועדת בן-שחר הציעה עד לשכר של 4500 ל"י לחודש לשלם תוספת יוקר מלאה, אבל כל תוספת היוקר הייבנת בפס-הכנסה.

אני סוען נגד תיקון זה של ועדת בן-שחר, כי בדרבות הנמוכות והבינוניות היא לא תרמה שום דבר. היא תרמה בזה שהורידה את מס-ההכנסה השולי הגבוה ביותר מ-87% ל-62%. אבל בעלי ההכנסות הבינוניות נפגעו, או לפחות לא נעזרו בכלל על-ידי הרפורמה. הפישוט של החישוב לא כל כך ברור כאן.

לגבי ההצעות שהועלו כאן. נתאר לעצמנו שנגיע בשנה מסויימת ל-40% תוספת יוקר - הלואי וזה לא יקרה - הרי מי שהרוויח בהתחלת השנה 4000 ל"י באופן ריאלי יורד השכר שלו ל-2500 ל"י, ולא מעניין אותי מה גודל המשפחה. אותי מעניין שתהיה מגפה אשר תעורר את העובד להתקדם, לרצות לרכוש ידע, לרצות להתמסר לעבודה. אם כתוצאה משהו כזה באן ההפרשיות תצטמצם בצורה כזאת, לא צריך להביא דבר זה דרך אגב, מבלי לחשוב על הדברים עד תומם.

אני תופך בהצעה לחקיקת חוק שכר מינימום, ולדעתי צריך להעלות את שכר המינימום, כפי שהוא קיים עד עכשיו, ל-40%-45% של השכר הממוצע בפסק. (היו"ר ש. ארבל: היום זה 39%). אני חושב שבמספרים של נובמבר הדבר עוד לא בדוק. יכול להיות שזה בסביבות 40%, אז זה צריך להיות מעל 50%. דבר זה צריך להיות קבוע בחוק, ואז לא תהיה שאלה אם עובד במקום עבודה קטן נכלל בהסכם הקיבוצי או לא. ברור שזה יחול עליו.

אבל לדעתי אין מקום דרך-אגב בדיון זה להכנס לבעיות של הרפורמה במסים, או שינוי תוספת היוקר.

גב' י. נחמן: כפה הערות לדברי הה"כ אמיר. קווי המחשבה שהוא העלה כאן אינם נוגעים רק לשכר, והתביעות שלו אינן רק כלפי המעבידים והמעסיקים. כאשר ההסתדרות מנהלת משא-ומתן עם המעסיקים היא דנה על תמורה בעד העבודה. הה"כ אמיר קשר לעניין שכר המינימום עוד דברים שאינם נוגעים לעניין. אנחנו הבענו היום למצב פעולה כזה, שמקבלי המינימום הסעד עושים חישוב עד הפרטה האחרונה כמה כדאי להם להתשכר כדי לא להפסיד את המינימום. זה לא מפני שלא רוצים לשלם, אלא מפני שיש מינימום אחרות. יש תקציבים שמחלקים אותם לא בצורה נכונה. אנחנו מגיעים למצבים כאלה בהרבה מאד תחופים, שזכויות פטוייטות נדחקות על-ידי תוספות שונות.

נקח לדוגמה את קיצבת הזיקנה של הביטוח הלאומי, שהיום היא הטבה סוציאלית שהולכת וגדלה, ולדעתי זה פישגה, כי קשה להתקיים מהביטוח הלאומי ויותר נוח לקבל הטבה סוציאלית. יש לזה גורמים רבים.

ל. דיציאן: פיירושו שצריך להעלות את התיקרה, וזה דבר שאנחנו תובעים כבר שנים.

גב' י. נחמן: הבעיה לא היתה אם צריך להעניק קיצבת זיקנה, אלא צריכה להיות קיצבה סלקטיבית.

היו"ר ש. ארבל: נגעת בבעיה שהיא נקודה רגישה מאד בוועדה זו.

גב' י. נחמן: לא הבנתי נכונה את ההצעה של הה"כ אמיר, האם ימשיכו לשלם מענקים שונים, מאחר שהוא הציע לרכז אותם בידי גורם אחד? השאלה איזה מענקים ימשיכו לתת ולמי תהיה הזכות למענקים אלה?

גב' י. נחמן:

צריך לברר מי אינו עובד במדינה הזאת כדי להבטיח לו מקור הכנסה. אם רוצים להבטיח הכנסה נאותה והוגנת לכל עובד אין מקום למענקים. אם מדובר על נכים, הרי יש במדינה זו ביטוח מפני נכות. למובטלים יש ביטוח מפני אבטלה. צריך לעשות הכל כדי שכר המינימום יהיה יותר גבוה ממה שאפשר לקבל בביטוח האבטלה, כדי שתמיד יהיה יותר כדאי לעבוד מאשר לקבל מענק מהביטוח נגד אבטלה. מי עוד יהיה זכאי למענקים כאלה?

אנחנו מנהלים משא-ומתן עם המעסיקים כדי להשיג תמורה נאותה בעד עבודה. יש עכשיו הקצבות לילדים דרך הביטוח הלאומי, ואיננו צריכים לערבב את הקצבות לילדים עם השכר בעד עבודה, אם איננו רוצים שתהיה הפליה בין עובד שיש לו הרבה ילדים לבין עובד שיש לו מעט ילדים. לכן ביקשו להוסיף את ענין הקצבות לילדים שהשכר וביקשו להעביר זאת לביטוח הלאומי, בצדק. צריך לדאוג שהתמיכה עבור הילדים תהיה הוגנת ומכובדת, ושיקבלו אותה ישירות מהמעבידים אבל באמצעות הביטוח הלאומי.

אני רואה את הבעיה הזאת במסגרת הרבה יותר רחבה. גם אם חברי הכנסת חושבים זאת לנכון, בניגוד לעמדת ההסתדרות, הייתי רוצה שהם ידאגו למנוע מצבים שבהם כדאי יהיה יותר לקבל מענקים. צריך לדאוג שלעובד עדיין יהיה כדאי יותר לעבוד מאשר לקבל קצבה.

י. ברק: נשמעו כאן כמה מחשבות שעוד יגובשו בהצעות בכתב, ואז יהיה דיון בהן. אינני רוצה שתסיקתי כנציג הממשלה תהפוך מהמכסה. יש לי ספיקות די רבים לגבי המחשבות האלה. נציגי הממשלה יבינו על ההמלצות כאשר תהיינה המלצות בכתב ובזמן הדיון עליהן.

ברצוני לתת לכם חומר למחשבה ביחס לחוק שכר מינימום. חקיקה זה דבר שאין להקיש מחוק אחד לחוק שני. יכולים להיות שיקולים שונים לגבי חוק פיצויי פיטורין; ושיקולים אחרים לגבי חוק שכר מינימום. צריך לבדוק את הרעיון לחוק כזה בפני עצמו, איך אפשר לחוקק חוק שהוא יביא לעליה משמעותית בשכרם של חלק מהאוכלוסייה, בנפרד מהסכמי השכר? האם דבר זה הוא לטובת המשק? לטובת השמירה על מערכת השכר או לא? כל אחד זרק כאן חומר למחשבה, אני מציע לחשוב גם על בעיה זו.

נדמה לי שחקיקת חוק של שכר מינימום, שתהיה בו עליה משמעותית, שכר מינימום ביחוד במערכת של הסכמי שכר, עלול להביא לזעזועים במערכת השכר. האם זו כוונתכם?

י. כהן: כיצד אתה מסביר זאת?

גב' י. נחמן: ידרשו העלאת שכר בדרגות אחרות.

י. ז' אמיר: העליתי זאת באחת הישיבות, אינני חושב שזו בעיה.

י. ברק: אני מעלה כאן חומר למחשבה. נדון על זה כאשר תהיינה ההמלצות בכתב.

היו"ר ש. ארבל: לדעתי אנחנו צריכים לדאוג במרכז הכובד של ההמלצות שלנו את הנקודה החשובה ביותר: דעת ועדת העבודה של הכנסת שהעובד צריך להתקיים בכובד מעל כפיו ומשכר עבודתו. זו צריכה להיות נקודת המוצא שלנו, לאחר ההקדמה ודברי ההערכה על מה שכבר נעשה. העובד צריך להתקיים בצורה מכובדת ביותר משכר עבודתו מבלי להזדקק לתמיכות מעד. כדי שנוכל להגיע לזה אנחנו צריכים להציע המלצות שיובילו אותנו להשגת מטרה זו. אנחנו צריכים להוקיע את התופעה הזאת של שכר מינימום, שערכו הלך וירד במשך השנים. עלינו לציין בהערכה שבזמנו נקבע שכר

היו"ר ש. ארבל:

מינימום, כי זה בכל-זאת היה אחד ההישגים של ההסתדרות. אבל צריך לציין בצער, שלא שמרו על ערכו הריאלי של שכר המינימום, עד שהוא הגיע למה שהגיע בתקופה האחרונה.

דבר נוסף, צריך לציין את התופעה שרשמנו אותה לפנינו, שישנם במשק 82,000 שכירים אשר הכנסתם אינה מגיעה למינימום של מס-ההכנסה השולי, והם זכאים להשלמה של תמיכות סעד, אבל אינם מסמשים זכות זו, וכך הם יוצאים נפסדים. זה דבר שהחברה שלנו אינה יכולה לסבול אותו, ואנחנו כחברי ועדת העבודה של הכנסת איננו יכולים להשלים עם תופעה זו. אנחנו מברכים אנשים אלה שאינם מסמשים את זכותם לתמיכות סעד, אבל בסופו של דבר הם סובלים בגלל זה, שאינם רוצים להכיר בלשכת הסעד. זו תופעה שלילית ביסודה, ועל כן צריך לדאוג להם לשכר מינימום.

עלינו להמליץ על העלאת שכר המינימום במשק, שיגיע ל-50% עד 60% מהשכר הממוצע במשק, כפי שהוצע גם בהחלטות ועידת ההסתדרות. שכר המינימום צריך להיות גובה עם ההכנסה שחייבת במס-הכנסה. אם היום הכנסה מ-2000 ל"י ואילך חייבת במס-הכנסה, זה צריך להיות שכר המינימום, ואז אין צורך בהשלמות של סעד. יש להצמיד את שכר המינימום לשכר הממוצע במשק כדי לשמור על ערכו הריאלי. אילו שכר המינימום שנקבע בזמנו על-ידי ההסתדרות היה מוצמד לשכר הממוצע במשך ערכו הריאלי לא היה יורד.

לפני הטבלה שקיבלנו מהמוסד לביטוח לאומי שכר המינימום במשק באפריל 1972 היה 0.44% מהשכר הממוצע במשק, והוא הגיע לשיא של 0.46% באפריל 1974; אחרי זה חלה ירידה ובהדרגה הגיע ל-0.39% בנובמבר 1975. לדעתי ההצמדה זה עקרון בעל חשיבות מסדרגה ראשונה.

אשר לנקודה ששנויה כאן במחלוקת, אם יש צורך בחוק לשכר מינימום או אין צורך בחוק. אם יגידו לנו שהחלטת ההסתדרות על העלאת שכר המינימום והעמדתו על 60% - 50% מהשכר הממוצע במשק והצפדתו אליו תיכלל בהסכמי השכר הקיבוציים, שההסתדרות עוסדת לחמום עם התאחדות בעלי התעשייה, אברך על זה. אז זה סחייב כמו חוק.

דוד לוי: השאלה היא אם הם יקבלו זאת.

י. ז. אמיר: הייתי רוצה לדאוג את מר אברהם שביט מתנגד לחקיקה כזאת. אז כל עם ישראל ידע מה מבטנו.

היו"ר ש. ארבל: מובן שדבר זה צריך להיות מוסכם על שני הצדדים, וייקבע שכר המינימום יהיה מ-50% עד 60% מהשכר הממוצע במשק ובצמוד אליו, וזה ייכלל בהסכמי העבודה הקיבוציים, לדעתי זה כמו חקיקה, בתנאי שהלשכה של הארגונים הכלכליים והתאחדות בעלי התעשייה יתחייבו על כך. אז ענין החקיקה יהיה רלוונטי בעוד מספר שנים. אנחנו יודעים שרוב ההישגים של ההסתדרות במשך השנים היוו בטיס לחקיקה הסוציאלית בארץ. יבוא יום גם לזה. אבל אם דבר זה לא יהיה מוסכם, ושכר המינימום לא ייכלל בהסכמי העבודה החדשים, נמליץ אנחנו על גובה שכר המינימום של 50% או 60% מהשכר הממוצע במשק. בזה נחזק את ידי ההסתדרות בתביעה שלה מבעלי התעשייה. נראה כיצד הם יוכלו לעמוד נגד הצעה זו, כאשר חבריהם מכירים בצדקת תביעה זו. (ל. דיצ'מן: חבריהם של מי?) של התאחדות בעלי התעשייה.

לגבי ההרהורים שהועלו כאן ביחס להגדלת התמיכה בשני הילדים הראשונים - היתה עכשיו רפורמה במסים שקבעה שיטה, ואנחנו שמענו כאן מפי חברי ועדת בן-שחר על שיטת הניכויים והזיכויים, לפיה העלו את הזיכויים בעד ילדים הפטורים מס. על כן איני יודעת אם בהסלחות שלנו יש מקום להעיר על הרפורמה הזאת. אם נציע לקבוע ניקוד אחר לשני

היו"ר ש. ארבל:

הילדים הראשונים נצטרך להכנס לדיון על המבנה של הרפורמה במסים, שהכנסת אישרה אותה. אני מציע לשוב ולבדוק אם רצוי לכלול המלצה מסוג זה במסקנות שלנו.

לגבי ההצעה שהשכר הנמוך במשק צריך להיות גבוה ב-15% או 20% משכר המינימום - לא הייתי מציעה לקבוע מסמרות בעניין זה. ישנה מדיניות שכר ענפית-מקצועית, יש תוספות כאלה ואחרות, האם נוכל אנחנו לקבוע איך זה מתנהל? לדעתי זה יהיה לרעתם של העובדים. היכן יהיה הגבול של השכר הנמוך? נדמה לי שלא הוקדשה מחשבה מספקת לנקודה זו. אסור לנו לבוא ולדרוש הפרשיות כזאת בין שכר המינימום לבין השכר הנמוך. לדעתי השכר הנמוך הוא שכר המינימום, וצריך להשאיר מרחב לתמריצים בעבודה, להביא את העובד לדיון להתקדם, ללמוד מקצוע, להשתלם וכו'. כדי שהעובד יוכל להתקדם לא צריך שיהיה בפניו מעצור מסוג זה.

בהמלצות שלנו נצטרך להכניס משפט גם לגבי המעסיקים, שחוסר ההתקדמות שהיתה, הן לגבי שכר המינימום והן לגבי תנאים הסוציאליים בענפי הייצור, לא עודדה עובדים רבים לעבור לענפי ייצור, בגלל עקשנותם של בעלי התעשייה בנושא זה. כולנו זוכרים את השביתה בבית-החרושת "עלית" כאשר אחרי 10 שנים העובדים רצו להגיע לקביעות, לתוספות סוציאליות ולפיצויי פיטורין מוכרים. על זה היתה שביתה של 45 יום. אילו היה עידוד מצדם של המעסיקים בנושא זה היתה נהירה גדולה יותר לענפי הייצור.

בעניין מס ההכנסה השלילי - כפי שאמרת בראשית דברי, נקודת המוצא המרכזית שלנו צריכה להיות, שהעובד יחיה בפגוד משכרו וירצה לעבוד. אסור לנו לחזור למצב שבו העובדים עשו חשבון עד ללידה האחרונה, ולא רצו לעבוד יותר כדי לא להפסיק את המענקים. להיפך, צריך לעודד את העובד לפדיון גדול יותר, להתקדמות, על-ידי תמריצים חיוביים ולא שליליים. מס-הכנסה שלילי זה תוספת על ההכנסה. לדעתי צריך לתת את הדעת לתמריצים חיוביים בכיוון אחר לגמרי, ולא על ידי קביעת מס-הכנסה שלילי.

ה. זיידל: ד"ר ישראל כץ המליץ על-כך. כדאי לבדוק זאת.

היו"ר ש. ארבל: אם ד"ר כץ המליץ, זה עוד לא אומר שאנחנו צריכים לעשות זאת.

לגבי תוספת יוקר נוספת לעיירות באיזורי פיתוח - צר לי מאד, אבל איני יכולה להבין את המחשבה הזאת. על טווח מה ניתן לעשות את ההבחנה הזאת? הנושא הזה נדון אצלנו בדיון על איכלוס הגליל ופיתוחו. אנחנו הבטחנו לשר הפסח והתעשייה שנתמוך בתביעה שלו, שייבנת הזיכוי של 7% לאלה שגרים באיזורי פיתוח מרוחקים, כפי שקבעה הרפורמה במסים. הצענו לתבוע להגדיל את האחוז הזה. זה חשוב ורלוונטי ואינו מסבך אותנו בחישובים אחרים. הועלתה הבעיה של התייסקרות הדלק שישובי הגליל זקוקים לו לחיסום בחורף. הרפורמה קבעה תוספת של 7%, וסוכם שאנחנו נתבע הגדלת האחוז הזה. אסור לנו להסתבך בשיטות אחרות.

ל. דיציאן: לדעתי העיירות האלה נפגעו על-ידי הרפורמה.

היו"ר ש. ארבל: אני מסכימה שנמליץ להעלות את האחוז הזה לגבי עיירות הפיתוח במסגרת מס-ההכנסה, אבל לא במסגרת תוספת היוקר. אני חושבת שעל זה לא יהיו חילוקי-דעות.

אני בטוחה שכאשר ועדת המסנה תגבש את ההמלצות שלה ותביא אותן לדיון במליאת הוועדה, נוכל להגיד להסכמה. בזה נוכל לתת 20/.

היו"ר ש. אבלי:

סיוע להסתדרות בתביעותיהם מהמעסיקים. אולי נוכל להשפיע שיכללו דבר זה בהסכמי העבודה הקיבוציים, ולא יהיה צורך ללחוץ על חקיקה. בדיון על ההסלצות נצטרך לשמוע מה יש לממשלה להגיד בענין זה, ואז נוכל להגיש את הסיכומים שלנו.

על נציגי ההסתדרות לדעת, שכין כוונת ועדת העבודה של הכנסת להחליט את ההסתדרות במאבקה בנקודה זו. להיפך, אנחנו יודעים להעריך את כל מה שנעשה על-ידי ההסתדרות בשטח זה ורוצים לחזק אותה במאבקה בנושא על-סנת לקדם אותו, כי לדעת כולם אין ויכוח בענין זה.

צבי נתנזון: הקשיתי בענין רב לדיון כאן, וברצוני לציין את הדברים שנאמרו בזכות הישגיה של ההסתדרות, ובמיוחד מה שאמרה יו"ר הוועדה, החברה שושנה ארבל-אלטוולינו, שמבטעים את הערכת ועדת העבודה. הנושא הוא לא בין ההסתדרות ובין ועדת העבודה, אלא בין ההסתדרות לבין התאחדות בעלי התעשייה והלשכה של הארגונים הכלכליים.

ברצוני לומר לחה"כ אמיר, אינך יכול לשחרר את ההסתדרות מתפקידה המרכזי: לקבוע את המדיניות המקצועית במשא-ומתן ישיר עם המעסיקים, מתוך ידיעה שכל נושאי השכר הם בסמכותה הבלעדית של ההסתדרות. הכרתי את חה"כ אמיר כחבר ועד הפועלים במפעלי ים-המלח, ואני רואה אותו כחבר הוועד הפועל של ההסתדרות במשך הרבה שנים, ואני מעריך את רגישותו לנושא השכר הנמוך ושכר המינימום. אבל גם כחבר כנסת עליו להשאיר להסתדרות את הטיפול בנושאים אלה של הכשר בעיסות ישיר עם המעסיקים.

יש משקל רב לדברים שאמר חה"כ לוי בזכות העובד, כי במסמך שפרסמה לאחרונה התאחדות בעלי התעשייה אין משום פתרון לקידום העובדים בייצור, ואין שם התייחסות בכלל לנושא המרכזי של הדיון כאן, והוא שכר המינימום. הסברתי כאן מה מהותה של החלטת ועידת ההסתדרות התובעת קביעת שכר מינימום במסגרת של 50% עד 60% מהשכר המסומע במסק. יש מי שדורש יותר ויש מי שמסתפק ב-50%. אולי מוטב להציע 60% כדי בסופו של דבר להגיע ל-50%.

אנחנו עמדנו בטעב כזה, כאשר התחלנו את המשא-ומתן עם התאחדות בעלי התעשייה בקשר להנהגת שכר מינימום. צודק חה"כ זייטל כאשר הוא אומר שהיה דיון בעד חקיקת חוק לשכר מינימום, אבל בסופו של דבר טוכם להגיע לדבר זה באמצעות המשא-ומתן להסכמי עבודה קיבוציים. ההסתדרות רוצה לנהל בענין זה משא-ומתן עם התעשיינים, ונראה מה יש להם לומר, אחרי ההכרזות שלהם על קידום מעמדו של פועל הייצור. הם צריכים לתרגם זאת הלכה למעשה. הענין מתחיל בקביעת עמדה חיונית לעמדתה של ההסתדרות לגבי שכר המינימום.

שמענו כאן דעות בעד חקיקת חוק שכר מינימום, אני חוזר ואומר שעמדת ההסתדרות היא להגיע לדבר זה באמצעות הסכמי העבודה הקיבוציים. הייתי רוצה מאד שתהיה לכם הזדמנות לברך על ההישג הזה במשא-ומתן. נראה כיצד ינהגו התעשיינים במשא-ומתן לאור הדברים של נשיא התאחדות בעלי התעשייה, מר אברהם שביט, על הצורך בקידום פועלי הייצור.

לשאלה האם המדיניות המקצועית היא בסמכותה של ההסתדרות - הוויכוחים שמתנהלים כאן בוועדה, מתנהלים בוודאי גם בכנסת, אבל ההרגשה היא שבציבור הגדול הזה של העובדים בשכר נמוך, יש בידי ההסתדרות כדי לקדם את פועלי הייצור. אבל כפי שאמרת דבר זה הוא בין ההסתדרות לבין התעשיינים, וצריך להציג שאלות רבות יותר לתעשיינים כדי לדעת לאן פניהם מועדות.

צבי נתנזון:

הבעיה המרכזית של התעשייה היא, שיהיה לה כוח אדם מקצועי, שיוכל לעבוד יותר מסמרת אחת על המכונות היקרות. בסך-הכל עובדים 100,000 פועלים מעל למסמרת אחת, ודבר זה צריך להדליק אור אדום אצל התעשיינים.

בקידום העובדים בשכר נמוך יקבעו במידה מרובה המהלכים של המדיניות הכלכלית. אנחנו יודעים שאין די בהישגים של העלאת השכר, אלא צריך להבטיח שיהיה להעלאה זו ערך מסוי. ולכן הפתרון הוא בראיית כל הנושאים יחד, והמערכה היא על דמותה של החברה הישראלית והרצון לצמצם את הפערים; הרצון לקדם את העובדים בשכר נמוך; במערכה זו צריכים להיות שותפים הממשלה וגם התעשיינים, וצריך להתייחס גם לבעיית המסים, בעיית המחירים, ובעיקר המחירים של תוצרונים החיוניים. צריך גם לדאוג להגבלת הרווחים בתקופה זו.

ה. זיידל:

אתה שולח אותנו להרבה כתובות, אבל אתה נגד חוק לשכר מינימום. היתה החלטה על חוק.

צבי נתנזון:

דבריו רשומים בכל הסטנוגרמות של הדיונים בוועד הפועל. אני מוכן לבדוק זאת. אני מבקש סמך להבין שאני מייצג את עמדת ההסתדרות, ואיני מחווה דעה אישית, כפי שעשה כאן החבר נחמני. הדעה שלנו ביסוד היא, שבכל נושאי השכר והמדיניות המקצועית הסמכות הבלעדית היא בידי ההסתדרות. אני שולח אותך לשום כתובת, כי הכתובת היא הפרטנר של ההסתדרות במשא-ומתן להסכמי העבודה הקיבוציים, והוא התעשיינים. (היו"ר ש. ארבל: נזמין גם אותם כדי לשמוע מה דעתם). במשא-ומתן אתם נעלה את כל הנושאים שהועלו כאן. נתייחס לא רק למה שהעלו חברי הכנסת אמיר וכהן, אלא נתייחס לתביעות של רבבות עובדים בשכר נמוך. מקובל על כולנו שהעובד השכיר צריך להתקיים בכבוד מסמכותו. אין להפסיק את הדברים שמוענקים למשפחות מרובות ילדים על-ידי הביטוח הלאומי, אבל איננו יכולים להשלים עם העובדה שעובד יהיה זקוק להשלמות של תמיכות סעד. בענין זה עמדתנו היא כעמדתכם.

ד. נחמני:

איני רוצה להעביר את הוויכוח שבהסתדרות לוועדת העבודה של הכנסת. את תשובתי לחבר נתנזון אשמור להזדמנות אחרת. לדעתי הדברים של יו"ר הוועדה היו צריכים לספק את דעת ההסתדרות. היושבת ראש סייכסה את הדברים בצורה שלא היה פקפוק בעמדת ההסתדרות. (צ. נתנזון: אמרתי זאת). כל המרבה לא תמיד זה תשובה.

הדברים צריכים להדליק אור אדום לא רק אצל התעשיינים, אלא גם אצל הממשלה, כי זה בנפש היצוא. אמנם ההסתדרות צריכה לעודד את הבעיה, אבל לא רק אצל התעשיינים, אלא גם בממשלה, כי אנחנו זקוקים לכל דולר של יצוא. אני כמו החבר נתנזון פעיל באיגוד המקצועי, ואיני יודע אם נפלה הכרעה באיגוד המקצועי או בוועדה המרכזית באיזו צורה שהיא, שיש להתנגד לחוק שכר מינימום. אני משתתף בכל הישיבות ואני יודע שבאיגוד המקצועי לא נפלה הכרעה כזאת. סותר לחברי ההסתדרות שמייצגים את הדעות השונות להביע דעתם במסגרת זו של ועדת העבודה והכנסת.

אמרתי בראשית דברי שאני מביע דעה של חבר בכנסת, שחושב אולי בערכים ממלכתיים. לדעתי הדיון הזה בכנסת רק תורם לאותו מאבק שההסתדרות מנהלת לשכר מינימום. אפילו המחשבה שהיו"ר העלתה כאן, שאם לא יהיה הסכם עם התעשיינים, יהיה כאן דיון כדי למצוא פתרון לבעיה זו, לדעתי זה ידברן את התעשיינים למצוא דרך להסכם. איני חושב שהבעיה דעה חורגת. אני חרד לענין בדיוק כמו כל חבר אחר, שמביע דעה שונה. אני חרד לענין שלסרות הדיון בוועדה של הכנסת עלול לא להתבצע הדיון הזה כבר במשך למעלה משנתיים, מאז ההחלטה בוועידת ההסתדרות. היה זמן במשך השנתיים לדיון עם התאחדות בעלף התעשייה, וזה לא עלה על שלחן הדיונים אתם.

ד. נחמני:

להסתדרות יש הרבה הישגים, ועוד הרבה משימות בדיוניה עם התעשיינים, ובשמירת האינטרסים של הפועלים, כדי לעזור לשכירים להגביר את היצוא. אני מקווה שהאינטרסים האלה לא יפגמו במאבקה של ההסתדרות.

הי"ר ש. ארבל: אני מודה לכם מאד.

(נציגי ההסתדרות עוזבים).

ל. דיציאן:

עקב הדיונים ברפורמה, אשר כתוצאה ממנה חלו הרבה שינויים בחוק המטרה הלאומי, הוצע על-ידי מספר חברים להגדיל את הקיצבה לזקנים בשיעורים, והיו הצעות להגדיל זאת מ-18% עד 22%. היו כאלה שהציעו 19%, או 20% או 21%. בסופו של דבר כל חברי הקואליציה, לאור ההבטחה של שרי האוצר והעבודה להופיע תוך 4 שבועות בוועדה כדי לקיים דיון מסצה בנושא, ולאור הצהרתו של סמלא מקום יו"ר הוועדה, חה"כ ורטמן מעל במת הכנסת, בתשובתו להסתייגות, שהוא אינו שולל את הצעת שהיתה במסגרת של 18%, אך ביקש לא להכניס זאת לדיון, אף הוא הבטיח שתוך 4 שבועות - וכך זה רשום בפרוטוקול - שרי האוצר והעבודה יופיע בוועדת העבודה כדי לדון ולהחליט בעניין. הסכימו לדחיה זו.

מאז עברו כמעט 5 חדשים, ובכל מיני תירוצים, בלתי-טוודקים ובלתי-הגיוניים, ופתוך זלזול בוועדה, שרי האוצר והעבודה לא הופיעו בוועדה לדיון בנושא זה. פעם אחת כבר נקבעה ישיבה לדיון בנושא, ואז האוצר שלח פקיד בדרגה שלישית; כדי שיביא את תשובתו של השר. אינני רוצה לפגוע בפקיד, אבל היתה הבטחה שהשר בעצמו יופיע בוועדה.

הי"ר ש. ארבל: זה לא היה בדיון בנושא זה.

ל. דיציאן:

אני חושב שאחרי הסתנה של 5 חדשים, זכותה של הוועדה לדרוש משרי האוצר והעבודה לקיים את הבטחתם. יש לקבל החלטה מפורשת בעניין זה בוועדת העבודה.

הי"ר ש. ארבל:

נכון שהיתה הבטחה של השרים, כפי שאמר חה"כ דיציאן, ואיש אינו מתכחש לה. שרי האוצר והעבודה הביעו נכונות להופיע בוועדת העבודה, במסגרת הדיון על קצבת זיקנה. מאז ראשית המושב הזה פניתי פעמים אין ספור. שר העבודה מוכן אבל הוא ביקש לתאם את הזמן עם שר האוצר, ופסתבר שזמנו של שר האוצר הוא יקר המציאות. שר האוצר עסוק עכשיו בהכנת תקציב המדינה לשנה הבאה. זה חודש וחצי שאנחנו לוחצים על מזכירתו לקבוע מועד פתאים. קבענו מועד ואחר כך הודיע על שינוי. אני מסכימה שאין לדחות דיון זה הרבה זמן.

אני מציעה שנקבע ישיבה לדיון בנושא זה בראשית ינואר ונודיע על כך לשר האוצר ולשר העבודה.

ל. דיציאן:

אני מבקש לקיים את הדיון לפני הכנת התקציב של הביטוח הלאומי, כי זה קשור.

הי"ר ש. ארבל: זה לא קשור לתקציב המדינה.

ל. דיציאן:

אז אפשר לקיים את הדיון הזה בלי שר האוצר. אני מבין שנקיים דיון זה רק עם שר העבודה. אני מבקש לעשות זאת תוך שבועיים או עד סוף החודש הזה.

ד. כהן:
אני מציע לקבוע ישיבה לדיון בנושא זה, להזמין את שר האוצר ושר העבודה, ואם שר האוצר לא יוכל להתפנות, נקיים את הדיון עם שר העבודה.

היו"ר ש. ארבל:
אם חברי הוועדה מסכימים לזה, נקבע ישיבה בראשית ינואר ונודיע על כך לשרים, אם שר האוצר לא יוכל לבוא נקיים את הדיון עם שר העבודה.

י. ז' . אמיר:
אני מבקש לא לדחות יותר מדי את המסך הדיון בנושא שדנו היום.

היו"ר ש. ארבל:
נזמין את נציגי התאחדות בעלי התעשייה כדי לשמוע את עמדתם בנושא זה של שכר

מינימום.

הישיבה ננעלה בשעה 12.45